

MICĂ SIMFONIE ONIRICĂ

Un aranjament oniric modular e *Somnul de taină** (Editura Spandugino, 2023) al Monicăi Pillat: o secvență consistentă de vise repovestite, o mică secvență de vise transfigurate în poezii, un interviu pe teme strict onirice cu Cristian Pătrășconiu și câteva (trei) „basmе” tangente la doctrina visării. Și visele propriu-zise și poemele sînt transversale, străbătînd toată biografia și bibliografia lirică a poetei, dîndu-i astfel prilej lui Dan C. Mihăilescu să spună, în postfață, că, în fond, „clepsidra onirică a Monicăi Pillat” reprezintă „lamura întregii sale opere”. O asemenea judecată valorică tranșantă îmi pare a nedreptăți multe poeme de reverie sau de memorial nostalgic desfășurate de-a lungul volumelor, dar poate că așa o fi. Oricum, nu e mare diferență între poeziile care transpun visuri și cele care proiectează reverii sau nostalgii. Cu ochii închiși ori deschiși, privind în urmă ori contemplînd ce se vede acum, Monica Pillat e aceeași poetă de rafinament visător și de transpuneri delicate ale topirii în lumină. Doctrina ei onirică n-are nimic de-a face cu onirismul propus prin anii ‘60 de Țepeneag și Dimov, dar dă și ea visului mari virtuți revelatorii. Nu doar că poeta, ne spune într-*O lămurire* preliminară, „descoperă” acolo „răspunsuri salvatoare”, dar și ajunge să-și simtă „pluralitatea și străvechimea”, „natura palimpsestică a identității” și „ubicuitatea”. „Cunoașterea prin vis”, pe de altă parte, i-a „îmblînzit durerea”, i-a „deschis orizontul” și a inițiat-o „în tainele iubirii de dincolo de moarte”. Nu-i, firește, de pus la îndoială o astfel de acțiune, deopotrivă salvifică și deschizătoare spre metafizice.

Visele din prima parte, strînse în narațiuni fulgurante (și uneori „analizate” și interpretate), sînt, practic, un jurnal de comuniune familială, un dialog în secvențe cu cei plecați. Cît de profundă e această comuniune familială s-a văzut și din cărțile de memorialistică/evocare ale Monicăi Pillat, căci cei plecați – tatăl, mama, bunicii – sînt prezențe efective și active în viața poetei și se află tot timpul în intimitatea ei. Visele sînt o cale mai scurtă și mai eficientă în concretizarea acestor fantome luminoase decît însași memoria; ele sînt, toate, uși deschise pentru intrarea lor abruptă în viața care continuă. În interviul acordat lui Pătrășconiu, poeta le investeste cu funcții revelatorii clare, ordonate pe o scară care duce de la retrăirea onirică a „evenimentelor, grijilor și preocupărilor” cotidiene, la „lumea amintirilor mai vechi”, iar de aici la desprinderea de „materialitatea existenței” și la elevație, pînă cînd „devenim prezențe

imponderabile, libere și fără margini”. Dacă nu toate, destule dintre ele sînt chiar – dacă nu revelații supreme ca atare, măcar sentimentul unor astfel de revelații: „în acea clipă mi-am dat seama că marea aceea era Dumnezeu și descoperirea m-a cutremurat. A fost peste puterile mele să îndur atîta frumusețe și am deschis ochii”. Sentimentul unei astfel de extaze onirice străbate mai toate visele (în orice caz destule ca să reprezinte un refren oniric). Dincolo de peripeția revelatorie și de saga elevațiilor, visele iau parte activă și la poetică, întrucît „îi lărgesc orizontul imaginației”, și la ontologia cotidiană, căci îi „îmbunează realitatea, o muzicalizează, o umplu de speranță”. Nu știu dacă savanții de onirice sînt de acord cu asemenea funcții eudemonologice și inițiatice, dar mărturiile poezilor nu pot fi mai prejos de ale lor.

Peisajele și prezențele din vise au însă tocmai un astfel de rost iar metamorfozele din spațiul lor sînt sistematic benefice/binefăcătoare/binecuvîntate: „chiar atunci am simțit că luna de deasupra mea era Buni, iar soarele de pe umerii mei era tata”. Epifaniile onirice sînt atît de intens simțite încît ele devin nu o simplă comuniune, ci o adevărată identificare: „Deodată am avut senzația că peste ochii mei se suprapuneau ochii ei, că vedeam ceva de demult, că acea imagine nu era parte din viața mea, ci dintr-a ei”. Sînt peripeții exclusiv luminoase cele din visele Monicăi Pillat (nici un coșmar nu-și face loc între ele), și sensul lor (precum și figurația simbolică ori doar alegorică) e pur ascensional (e ceea ce relevă suficient postfața lui Dan C. Mihăilescu, nu mai insistăm). Drumurile poetei sînt, într-adevăr, zboruri, iar destinația lor e neabătut christică: „Mă îndreptam, zburînd, către o fință albă care mă aștepta și, cînd m-a îmbrățișat, am simțit că era Iisus”. Ca și în poeme, și în vise protagonistul adevărat e lumina (sau iubirea, totuna). Acest protagonism al iluminăției și iluminării, această saga de lumină a fost, de altfel, numaidecît remarcată și în poemele ca atare ale Monicăi Pillat. Deja în primele volume N. Steinhardt a evidențiat că „lumina e mai puternică decît orice” (*Critica la persoana întîi*, Dacia, 1983, p. 111), iar mai tîrziu Gheorghe Grigurcu sublinia și el că „o lumină de dincolo de real o urmărește pe poetă” (*Poezie română contemporană*, II, Editura revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000, p. 234). Materiile, dar și stările și evenimentele onirice, au, în poezia Monicăi Pillat, ceea ce fizicienii ar numi luminanță. Ele sînt un continuu flux luminos, un inventar iradiant.

Demonoid 1

Poemele antologate își au, firește – tocmai acesta e principiul antologiei –, sursa în catalogul de vise, încercînd o poetică de transcriere (cît de fidelă se poate). Dar sînt și destule vise a căror „narațiune” alunecă parcă spontan în versete lirice: „Dar era în mine o bucurie de fund de fîntînă, în care teama nu umbrea cu nimic întunecimea, iar clipa aceea era suspendată în noapte, grea de îndoială și de certitudine, ca raiul pîndit de neant”. Astfel de alunecări sînt prea frecvente pentru a nu fi, de fapt, o poetică de potențare a transcrierii.

Avînd la îndemîină arhiva onirică, originea unor poeme e documentată. Dar nu mai mult decît conjunctural. Deși există, legătura dintre vise și poeme e irelevantă. Poemele n-au nevoie de ea. Cu toate că de aceeași plasmă vizionară e vorba și de aceleași scufundări în sine și contopiri cu lumea: „Intru în noapte ca într-un fluviu/ Ce se desface în meandre/ Și mă desprind din țesătura/ Acestui ceas și loc anume.// Mă las purtată, răspîndită/ Printre imagini lunecînde,/ Dar nu mă pierd, pentru că dorul,/ Nici cînd adorm, nu încetează” etc. (*Intru în noapte*). Dacă albumul de vise

n-a consemnat nici un coșmar, poezia reportează unul în manieră expresionistă: „Delfini bolnavi mă-mpresurau,/ Pantera lună mă pîndea,/ Băloase, stelele scuipau/ Fluidul foc în fața mea” etc. (*Febre*). Dar nu e acesta perimetrul existențial al poetei; el e, de fapt, mărginit întotdeauna de o prezență divină: „Cum picotea de-o vreme în fotoliu,/ Abia simți ce-adînc vibra-nserarea/ Și, cînd deschise ochii-n întuneric,/ Dădu pe neașteptate de un înger.// Ce-nfricoșată crește bucuria/ Cînd Dumnezeu răsare din absență,/ Ca să răspundă tainic rugăciunii” etc. (*Săvîrșire*). Măcar că-s frecvente, astfel de întîlniri se manifestă întotdeauna ca un fior, ca un spasm iluminant. Cu toate că, de fapt, în frecvența elevației, a spiritualizării, trăiește, cotidian, Monica Pillat: „Din mine iese, ca un abur,/ Duhul de mult înțăr-murit/ Și se înalță în albastru,/ Acum, amețitor de sus” etc. (*Tăgadă*). Spaima și bucuria acestei „amețeli” divine constituie stările transcrise de poetă.

*Monica Pillat, *Somnul de taină*, Editura Spandugino, București, 2023.